Raadsmededeling openbaar

Nummer	:	198-2022
Datum	:	16 december 2022
B&W datum	:	-
Beh. Ambtenaar	:	S. van Erkelens
Portefeuillehouder	:	mr. A.B. Stapelkamp
Onderwerp	:	Opvangcrisis nr. 2

Aanleiding:
Maandelijkse update opvangcrisis Oekraïense vluchtelingen en statushouders. In het tweede deel van deze raadsmededeling de eerste aanzet tot een plan voor de opvang van deze doelgroepen op langere termijn.

Inhoud mededeling:

UPDATE

1. STATUSHOUDERS

Huisvesting statushouders in Aalten
Wij informeerden u over de tussenvoorziening (officieel HAR-locatie) aan de Kievitstraat 75 in Lichtenvoorde voor versnelde opvang van statushouders. Tot het eind van dit jaar zullen hier nog 8 statushouders instromen, waarmee het totaal van 40 aan onze gemeente gekoppelde statushouders die voor plaatsing in deze HAR-locatie in aanmerking komen, gerealiseerd is. Uiterlijk per half augustus 2023 moeten deze statushouders zijn doorgeplaatst naar vervolghuisvesting in de gemeente Aalten. De mogelijkheden van herhuisvesting zijn meegenomen in de inventarisatie van mogelijke huisvestingsoplossingen voor alle doelgroepen (zie blz. 3, opvang op langere termijn). Vrijdag 16 december starten Laborijn en Figulus met het voorlichten van de statushouders die in onze gemeente komen wonen, over de inburgering en maatschappelijke begeleiding.

2. OEKRAÏENSE VLUCHTELINGEN

Vluchtelingen uit Oekraïne vallen onder de Richtlijn Tijdelijke Bescherming (RTB) en hebben recht op fatsoenlijk onderdak, levensonderhoud en medische zorg. Door de plotselinge en zeer hoge instroom van vluchtelingen uit Oekraïne en de al grote druk op het COA heeft het kabinet op 1 april 2022 het staatsnoodrecht geactiveerd. Onder het staatsnoodrecht kregen burgemeesters de wettelijke taak om zorg te dragen voor de opvang en verzorging van vluchtelingen uit Oekraïne.
De toepassing van het staatsnoodrecht is op tijdelijke basis en mag niet langer duren dan noodzakelijk. Nu duidelijk is dat het conflict in Oekraïne naar verwachting langere tijd gaat duren en gemeenten nog enige tijd in de opvang en zorg blijven voorzien, creëert het kabinet een reguliere wettelijke basis voor de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne. Hierdoor kan het staatsnoodrecht weer buiten werking worden gesteld.

Verantwoordelijkheid verschuift naar B&W
De belangrijkste inhoudelijke wijziging ten opzichte van het staatsnoodrecht is dat de verantwoordelijkheid voor opvang en zorg voor vluchtelingen uit Oekraïne verschuift van de burgemeester naar het dagelijks bestuur van de gemeente: het college van Burgemeester en Wethouders (B&W). De taak van het college van B&W is beperkt tot vluchtelingen uit Oekraïne die onder de RTB vallen. Omdat er geen sprake meer is van een acute noodsituatie wordt deze taak niet opnieuw bij de burgemeester neergelegd.

Tijdelijke aard
De tijdelijke wet opvang ontheemden Oekraïne geldt voor een beperkte tijd. Het kabinet spant zich ervoor in dat de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne op termijn weer door het COA georganiseerd

wordt. Op dit moment staat nog niet vast op welk moment het COA de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne op zich neemt.

Landelijk beeld opvang
Wekelijks publiceert het ministerie van Justitie en Veiligheid de cijfers over de capaciteit en bezetting van bedden in gemeentelijke opvanglocaties: https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/opvang-vluchtelingen-uit-oekraine/cijfers-opvang-vluchtelingen-uit-oekraine-in-nederland
De opvang van Oekraïners bij particulieren wordt landelijk niet apart geregistreerd, maar is af te leiden uit het aantal Oekraïners dat in de BRP is ingeschreven.
Per 02-12-2022 zijn totaal 85.710 vluchtelingen ingeschreven, waarvan 17.610 bij particulieren. Het aantal ingeschreven vluchtelingen neemt nog altijd toe, het aantal opvangplekken bij particulieren neemt af.

Het ligt in de lijn der verwachting dat de landelijke instroom van vluchtelingen uit Oekraïne de komende tijd verder zal toenemen. Dit betekent dat de vraag naar opvangcapaciteit op regionaal en lokaal niveau zal toenemen. Onderzocht wordt hoe we hier op beide niveaus op kunnen anticiperen en hoe we aan de extra vraag kunnen voldoen.

Regionaal beeld opvang
Bij de gemeentelijke opvanglocaties (GOO) in Noord- en Oost-Gelderland zijn op dit moment (15-12-2022) 80 opvanglocaties beschikbaar met in totaal 3.136 bedden. Op dit moment zijn 3.095 bedden bezet. Daarnaast verblijven 1.452 mensen in de particuliere opvang (POO).

Lokaal beeld opvang
Opvang bij gastgezinnen (particuliere opvanglocaties; POO)
Per 1 december verblijven er in onze gemeente nog 44 Oekraïense vluchtelingen in een POO.

Opvang in gemeentelijke opvanglocaties (GOO)
Momenteel zijn er 6 GOO-locaties, waar in totaal 39 mensen verblijven. Naar verwachting zal het aantal GOO-locaties de komende maand iets toenemen, waardoor een (beperkt) aantal nieuwe plekken voor opvang beschikbaar komt.

Wetgeving
Er zijn en worden stapsgewijs, per 1 december 2022 en per 1 februari 2023, wijzigingen doorgevoerd in de Regeling opvang ontheemden Oekraine (RooO). Met de aanpassingen wordt getracht om de uitvoerbaarheid en uitlegbaarheid van de regeling te verbeteren. Bij de verbeteringen wordt, waar mogelijk, ook beoogd deze meer in lijn te brengen met bestaande regelingen voor asielzoekers, statushouders en ingezetenen in Nederland met een minimuminkomen.
De wijzigingen hebben o.a. ook gevolgen voor de hoogte van het leefgeld dat Oekraïners per 1 februari 2023 ontvangen, met het doel deze meer gelijk te trekken met (financiële) regelingen voor andere groepen. Laborijn voert de regeling uit en informeert, in afstemming met de gemeente, de Oekraïense vluchtelingen over deze wijziging.

3. SITUATIE ASIELKETEN / VOORBEREIDING SPREIDINGSWET

Met elkaar zorgen voor voldoende asielopvang met een evenwichtigere verdeling over het land. Dat is de kern van het wetsvoorstel van staatssecretaris Van der Burg. Voor 2023 zijn er in totaal circa 55.000 plekken nodig. Nu zijn er circa 15.000 duurzame plekken beschikbaar.

Met het wetsvoorstel biedt het kabinet een beloning aan gemeenten die op eigen initiatief extra plekken aanbieden boven op wat er aan hen getalsmatig wordt gevraagd. Als het totale aanbod niet voldoet aan het benodigd aantal plekken, dan gaan provincies en gemeenten de aanvullende plekken onder wettelijke taak verdelen. Provincies en gemeenten krijgen hierbij de ruimte voor oplossingen die werken in de lokale praktijk.

Voorwaarde opvanglocatie
De extra beloning voor een gemeente is vrij besteedbaar ten gunste van haar inwoners. Het komt bovenop de reële compensatie voor de kosten die gemeenten maken voor de opvang van asielzoekers. De voorwaarde daarbij is dat het gaat om een opvanglocatie van minimaal 100 plekken, beschikbaar voor ten minste 5 jaar. Ook kunnen locaties meegerekend worden, wanneer deze binnen 1 jaar beschikbaar komen. Na een eerste inventarisatie van huisvestingsmogelijkheden in de

gemeente Aalten, moeten we vaststellen dat een opvanglocatie van een dergelijk formaat in onze gemeente niet haalbaar lijkt.

4. COMMUNICATIE

December, net voor kerst, is hét moment om stil te staan bij wat zovelen in onze gemeente hebben gedaan en betekend voor de opvang van Oekraïners. Zij ontvangen van de gemeente een bedankbrief met een streekpakket.

Over de huisvesting van statushouders in de HAR locatie in Lichtenvoorde, is onder meer in Aalten Actueel bericht. Ook zijn er mogelijke vragen en antwoorden hieronder op de website gepubliceerd.

OPVANG OP LANGERE TERMIJN

Nederland beleeft momenteel een crisis op het gebied van de opvang van vluchtelingen. Het nationale aanmeldcentrum in Ter Apel is overvol, en datzelfde geldt voor de regionale AZC's in het land. Het Rijk ervaart moeilijkheden om instromende asielzoekers op te vangen, en om vluchtelingen die inmiddels een verblijfsvergunning gekregen hebben, zogeheten statushouders, te plaatsen in de verschillende gemeenten. Deze laatstgenoemde groep verblijft daardoor te lang in de AZC's, waardoor de doorstroom stokt. Naast de reguliere opvang van statushouders door gemeenten (taakstelling) klinkt vanuit het Rijk de dringende roep om deze opvang verder te versnellen.

Met het akkoord dat op 8 november is gegeven voor de verdere uitwerking van de zogenoemde 'spreidingswet asielzoekers' zal, ten behoeve van nationale spreiding van opvang van deze groep vluchtelingen, door het Rijk komend jaar mogelijk nog een extra verplichting aan gemeentes worden opgelegd voor de opvang van deze groep.

Een derde groep vluchtelingen die sinds dit jaar zijn weg naar Nederland vindt is de groep Oekraïense vluchtelingen. Sinds de oorlog in Oekraïne eind februari begon, is er een aanzienlijke stroom Oekraïense vluchtelingen op gang gekomen. In veel gemeenten is, door middel van het in korte tijd optuigen van een crisisorganisatie, met vereende krachten al aan veel vluchtelingen uit Oekraïne opvang en huisvesting geboden.

Het ligt in de lijn der verwachting dat de vluchtelingenstroom uit Oekraïne, maar helaas ook uit andere delen van de wereld, voorlopig niet tot stilstand zal komen. De noodzaak om binnen de gemeente een structureel plan te hebben klaarliggen voor de opvang en huisvesting van mensen die op zoek zijn naar een veiliger heenkomen dan hun eigen land, groeit.

Projectmatige aanpak
Binnen de gemeente Aalten is en wordt door veel partijen samengewerkt om de opvang en huisvesting van (Oekraïense) vluchtelingen en statushouders te realiseren. Via een projectmatige aanpak wordt een structureel plan ontwikkeld dat ook in de toekomst waarborgt dat de gemeente, in samenwerking met andere partijen, adequaat en slagvaardig kan (blijven) reageren op de verwachte toenemende vraag naar opvang en huisvesting van (Oekraïense) vluchtelingen en statushouders.

In dit project zullen ook activiteiten opgepakt worden die nauw raken aan reeds lopende of in ontwikkeling zijnde projecten en activiteiten gericht op andere aandachtsgroepen. Op elk moment dat hiervan sprake is, zal afstemming plaatsvinden en de verbinding worden gelegd om een integrale aanpak te waarborgen.

Aanpak per doelgroep
De doelgroepen in dit project hebben deels een eigen aanpak en structuur nodig, maar op onderdelen zit hier ook zeker overlap in. Vanzelfsprekend worden de 'gemene delers' op een zo efficiënt mogelijke manier in de aanpak meegenomen.

Doelgroep: statushouders
Het gehele proces rondom de taakstelling, huisvesting en inburgering van aan de gemeente Aalten gekoppelde statushouders is de afgelopen jaren uitgekristalliseerd tot een goed lopend proces. Er is directe communicatie en afstemming tussen gemeente en externe partijen zoals De Woonplaats, Laborijn, Figulus Welzijn en COA.

Taakstelling
Met de realisatie van een HAR locatie in Lichtenvoorde en plaatsing aldaar van 40 aan de gemeente Aalten gekoppelde statushouders, is de resterende taakstelling voor 2022 (10) en die voor de eerste helft van 2023 (33) al nagenoeg gehaald. Hieronder meer over de aanpak en realisatie van dit project.

HAR locatie Lichtenvoorde
De gemeente Aalten heeft de handen ineengeslagen met de gemeente Oost Gelre, de gemeente Winterswijk en de gemeente Oude IJsselstreek om in november 2022 een HAR locatie voor de opvang van in totaal 135 statushouders te realiseren. Het projectleiderschap ligt bij de gemeente Oost Gelre, maar de drie gemeenten gaan een gelijkwaardige samenwerking aan waarbij kosten en baten gelijkelijk worden verdeeld. Voor financiering van de HAR-locatie wordt gebruik gemaakt van de Hotel- en Accommodatieregeling (HAR).

De locatie is beschikbaar van 1 november 2022 tot 1 september 2023 op basis van een huurovereenkomst tussen Careaz en de gemeente Oost Gelre. De instroom van statushouders is per 23 november gestart. Uiterlijk half augustus 2023 moeten alle bewoners zijn doorgestroomd naar de eigen gekoppelde gemeente.

Voor het adequaat kunnen aanbieden van passend (primair) onderwijs is door de gezamenlijke gemeenten het gesprek gevoerd met de bestuurders van diverse scholen in de regio. Op of nabij de locatie in Lichtenvoorde zal in afstemming en samenwerking met de scholen passend onderwijs aan worden geboden. Over het traject en de aanpak van inburgering en maatschappelijke begeleiding vindt overleg met Laborijn en Figulus Vluchtelingenwerk plaats. Op korte termijn zal al met de inburgering worden gestart, waardoor er een voorsprong kan worden genomen op het inburgeringstraject bij huisvesting in onze eigen gemeente.

De plaatsing van 40 statushouders in de HAR-locatie in Lichtenvoorde brengt een hele concrete datum met zich mee wat betreft het benodigde aantal woningen voor doorstroom naar de gemeente Aalten. Omdat de HAR-locatie vanaf 1 september 2023 weer voor een ander doel wordt ingezet, moeten alle bewoners per uiterlijk half augustus 2023 uitstromen. Gezien de huidige woningmarkt een uitdaging die dan ook versneld moet worden opgepakt. Dat zal via twee parallelle sporen worden gedaan, waarbij ook de andere twee doelgroepen, Oekraïense vluchtelingen en asielzoekers, worden meegenomen.

Werkgroep huisvesting statushouders en vluchtelingen
Om op korte termijn zicht te krijgen op hoe woningvraag en -aanbod voor de drie doelgroepen in dit project zo optimaal mogelijk op elkaar kunnen worden afgestemd, wordt in een werkgroep huisvesting statushouders en vluchtelingen gewerkt. Vanuit de verschillende relevante disciplines binnen de gemeente zijn vertegenwoordigers bij deze werkgroep betrokken, die elk vanuit hun eigen expertise bijdragen aan het benodigde inzicht.

Doel is om de behoefte aan huisvesting op zowel de korte als de langere termijn in kaart te brengen en gezamenlijk de mogelijkheden boven tafel te krijgen om het aanbod hier adequaat op te laten aansluiten. Via regulier aanbod, maar mogelijk ook via andere gezamenlijke en creatieve oplossingen.

Deze aanpak en inventarisatie raakt direct aan reeds lopende activiteiten en beleid gerelateerd aan andere aandachtsgroepen. Bij de aanpak van het huisvestingsvraagstuk wordt dan ook nadrukkelijk gekozen voor een integrale aanpak, om tot een integraal en breed gedragen huisvestingsplan voor de gemeente Aalten te komen. Vanuit dit project wordt voor de genoemde doelgroepen input geleverd aan dit huisvestingsplan.

Samenwerking met particulieren, kerken, bedrijven en organisaties
Sinds de oorlog in de Oekraïne begon en mensen hun land ontvluchten naar onder andere Nederland, zijn er velen in de gemeente Aalten opgestaan om hun hulp bij opvang aan te bieden. Nog steeds lijkt de bereidheid hiertoe groot te zijn en komen ook vanuit andere (kerkelijke) organisaties en bedrijven signalen dat men over huisvestingsmogelijkheden wil meedenken of huisvesting beschikbaar wil stellen. (Vertegenwoordigers van) deze groepen zullen in januari worden uitgenodigd om hierover het gesprek met de gemeente aan te gaan en van gedachten te wisselen.

Doelgroep: Oekraïense vluchtelingen
Om de plotselinge instroom van Oekraïense vluchtelingen begin maart dit jaar snel op te kunnen vangen, is er met vereende krachten een crisisorganisatie opgezet. Dankzij de inspanning van velen binnen en buiten de gemeentelijke organisatie is het in korte tijd gelukt om dit te organiseren. Nu is het tijd om toe te werken naar een goede en efficiënt ingerichte basisstructuur, waarin onder meer de juiste personen worden betrokken, verantwoordelijkheden en beleid helder zijn, processen zijn geoptimaliseerd, en samenwerking en communicatie intern en extern een belangrijke basis zijn. Kortom, een fundament waarop de komende tijd kan worden voortgebouwd. Hierbij zal de eerste prioriteit liggen bij processen die versneld aandacht behoeven. Andere processen, die momenteel goed lijken te lopen of minder urgent zijn om te optimaliseren, zullen in tweede instantie worden meegenomen.

In EU-verband is besloten dat Oekraïense vluchtelingen iig tot maart 2024 hier mogen blijven zonder dat ze asiel hoeven aan te vragen via de IND. Gemeenten blijven daarmee verantwoordelijk voor de opvang en huisvesting van deze groepen.

Huisvesting
In de gemeente Aalten zijn op het moment van schrijven 47 plekken beschikbaar via een GOO (Gemeentelijke Opvang Oekraïners). Bij particulieren zijn worden momenteel 44 personen in een zogenoemde POO (Particuliere Opvang Oekraïners) opgevangen. Naar verwachting zal het huidige aantal van 6 GOO locaties de komende periode iets toenemen, dankzij nieuwe samenwerkingen met particuliere eigenaren.

Veiligheidsregio Noord Oost Gelderland (VNOG) geeft aan dat de huidige landelijke capaciteit van 75.000 gemeentelijke opvangplaatsen naar verwachting zal worden opgeschaald naar 90.000. Voor onze regio betekent dit dat het totaal aantal opvangplekken moet groeien van 3163 nu naar 4592 plekken. Via de verdeelsleutel komt dit voor de gemeente Aalten neer op 150 beschikbare plekken (inspanningsverplichting). Hierbij worden momenteel echter enkel de beschikbare GOO plekken geteld, wat een vertekend beeld geeft. In veel gemeentes worden vluchtelingen ook door particulieren opgevangen en naar verwachting worden deze POO plekken de komende tijd toch ook meegeteld.

Om bovenstaande toename in plekken mede te realiseren, wordt de doelgroep Oekraïense vluchtelingen ook meegenomen in de beide sporen die onder de doelgroep statushouders zijn beschreven. Daarbij wordt zowel naar particuliere als gemeentelijke opvangmogelijkheden gekeken.

Maatschappelijke begeleiding
De gemeente Aalten heeft de maatschappelijke begeleiding van Oekraïense vluchtelingen en ondersteuning van gastgezinnen belegd bij Figulus Welzijn. Deze samenwerking wordt in ieder geval het komende half jaar gecontinueerd. Om tot heldere afbakening van de inzet van Figulus te komen en de focus van de medewerkers nog meer op de maatschappelijke begeleiding en ondersteuning te kunnen toespitsen, wordt mede aan de hand van de huidige (administratieve) werkprocessen geïnventariseerd waar optimalisatie nodig of mogelijk is. Dit vindt plaats in goede afstemming met bijvoorbeeld Burgerzaken en Gebouwenbeheer binnen de gemeente en met externe partijen als Laborijn en VNOG. Ook de inzet van extra communicatiemiddelen voor gastgezinnen, vrijwilligers en vluchtelingen wordt hierbij meegenomen, waarbij een basispakket wordt ontwikkeld dat ook eenvoudig op maat te maken is voor de communicatie naar andere doelgroepen.

Financieel
Door de Rijksoverheid worden vanuit de bekostigingsregeling Oekraïne verschillende tegemoetkomingen beschikbaar gesteld voor de (uitvoering van) opvang en huisvesting van Oekraïense vluchtelingen. In samenwerking met de afdeling Financiën zijn en worden de aanvragen voor tegemoetkoming GOO's en POO's samengesteld en aangevraagd.

Doelgroep: asielzoekers
Met het akkoord dat er in politiek Den Haag recent is uitgesproken voor de zogenoemde 'spreidingswet asielzoekers' ligt het in de lijn der verwachting dat er vanaf februari 2023 mogelijk ook asielzoekers in de gemeente moeten worden opgevangen. Het is op dit moment nog niet in te schatten wat dat exact gaat betekenen, maar de komende periode zal deze doelgroep in ieder geval ook bij de inventarisatie van potentiële huisvestingsmogelijkheden en -vormen worden meegenomen.

Algemene aandachtspunten voor de drie doelgroepen

Communicatie
Naar communicatie zal de komende periode weer veel aandacht (moeten) uitgaan. Van het informeren van en communiceren met de inwoners van de gemeente Aalten en collega's binnen de gemeentelijke organisatie over de ontwikkelingen en uitdagingen waar we gezamenlijk voor staan, het optimaliseren van communicatiestromen en -middelen naar de doelgroepen, het verder uitbouwen en intensiveren van communicatielijnen met samenwerkingspartners en extern betrokkenen op lokaal, regionaal en nationaal niveau, tot actieve communicatie met en naar de landelijke politiek. Het is dan ook goed om ten behoeve hiervan een beknopt communicatieplan te ontwikkelen, waarin de onderliggende communicatiestructuur en -aanpak wordt beschreven.

Sociaal netwerk
Het aanzienlijke sociale netwerk binnen de gemeente Aalten is van groot belang en samenwerking met de verschillende mensen en partijen hierbinnen moet worden gekoesterd. De afgelopen periode zou de opvang van Oekraïense vluchtelingen niet van de grond zijn gekomen als vanuit het sociale netwerk niet de bereidheid tot inzet was gekomen zoals nu het geval is geweest. Met het oog op de toekomst is het dan ook essentieel om het sociale netwerk te blijven informeren en te betrekken, om gezamenlijk voldoende draagvlak te kunnen behouden en de komende uitdagingen het hoofd te kunnen bieden. Niet alleen bij de opvang van Oekraïense vluchtelingen, maar ook bij de huisvesting en integratie van statushouders en asielzoekers binnen de gemeente Aalten. Gezien de belangrijke rol die het sociale netwerk speelt en kan spelen, is het cruciaal om de waarde van en waardering voor dit netwerk te blijven koesteren en uitdragen, en goede relaties te behouden en/of verder uit te bouwen.

Tenslotte
De beschrijving en aanpak van het project is gebaseerd op de huidige situatie en zal niet uitputtend blijken. Duidelijk is dat de dynamiek binnen dit onderwerp groot is en de aanpak mede wordt bepaald door de dagelijkse ontwikkelingen en besluiten op regionaal en nationaal niveau. Bijsturing in de tijd zal noodzakelijk zijn en plaatsvinden.

Voor u bijgevoegd: -